

Özel Yetenekli Öğrencilerin “Ödev” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları

Ahmet Turan CİMBİZ¹

Çetin KÖKSAL²

Metin KÖKSAL³

Tülay COŞKUN CİMBİZ⁴

Tuğba KÖKSAL⁵

Öz

Bu araştırma, Tokat Bilim ve Sanat Merkezi 4. sınıf öğrencilerinin “ödev” kavramına ilişkin bakış açılarını metaforlar aracılığıyla ortaya koymak ve ödev kavramına ilişkin geliştirilen metaforları kavramsal kategoriler altında toplamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim döneminde Tokat Bilim ve Sanat Merkezinde öğrenim gören 18 erkek (%45), 22 kız (%55) toplam 40 öğrenci oluşturmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda özel yetenekli öğrencilerin “ödev” algılarını ölçmek amacıyla 6 adet soru yöneltilmiş ve görüşmeler birebir yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilere yöneltilen sorular: “Ödev.....gibidir. Çünkü: .....” şeklinde hazırlanmıştır ve öğrencilerden “ödev” kavramını hayvana, bitkiye, herhangi bir şeyle, herhangi bir doğa olayına, cansız bir nesneye ve herhangi bir spora benzetmeleri istenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Tokat Bilim ve Sanat Merkezinde öğrenim gören özel yetenekli öğrenciler “ödev” kavramına toplamda 100 adet metafor geliştirmişlerdir. Özel yetenekli öğrencilerin “ödev” kavramına ilişkin en çok geliştirdikleri metaforlar: Deprem (8 öğrenci), Futbol (8 öğrenci), Gül (5 öğrenci), Sel (5 öğrenci), Kitap (4 öğrenci), Çığ (3 öğrenci). Özel yetenekli öğrencilerin “ödev” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar 5 kategori altında toplanmıştır. “Ödev” kavramını özel yetenekli öğrencilerin % 32’si Geliştirici, %29’u Zor, %15’i Zorunluluk, %14’ü Sıkıcı, %10’u Gereksiz olarak nitelendirmişlerdir. Kavramsal kategoriler incelendiğinde ödev kavramına ilişkin en çok metaforun “Geliştirici” kategorisi altında toplandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ödev, Algı, Özel Yetenekli.

¹ MEB Sınıf Öğretmeni, ahmetturancmbz@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4604-9294>

² MEB Felsefe Öğretmeni, cetin.koksal@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5415-1929>

³ MEB İngilizce Öğretmeni, m_koksal70@yahoo.com, <https://orcid.org/0000-0001-8193-622X>

⁴ Sosyal Bilgiler Öğretmeni, tulaycskncmbz@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6115-0625>

⁵ MEB Sınıf Öğretmeni, tugba_cetin26@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6046-3371>

The Metaphoric Perceptions of Gifted Students Towards ‘homework’ Concept

Abstract

This research was carried out in order to reveal the perspectives of 4th grade students of Tokat Science and Art Center towards ‘homework’ concept by means of metaphors and to gather metaphors developed under conceptual categories. The study group was consisted of 40 students, 18 male (45%) and 22 female (55%) in Tokat Science and Art Center during 2017-2018 academic year. 6 questions were asked and interviews were conducted one to one in order to measure the perceptions of “homework” by gifted students in semi-structured interview form, Questions asked to the students in the semi-structured interview form were prepared as ‘homework is like..... . Because .....’ and the students were asked to compare the concept of homework with an animal, a plant, any shape, any natural event, a lifeless object or any sport. According to the results of the research, gifted students who study at Tokat Science and Art Center developed 100 metaphors for the concept of homework. The most developed metaphors by gifted students about the concept of “homework” are: Earthquake (8 students), Football (8 students), Rose (5 students), Flood (5 students), Book (4 students) and Avalanche (3 students). Metaphors developed by gifted students for the concept of homework are grouped under 5 categories. The concept of homework was defined by gifted students as 32% Improving, 29% as Difficult, 15% as Must, 14% as Boring, 10% as Unnecessary. When the conceptual categories are examined, it is seen that the most metaphor about the concept of homework is gathered under the “Improving” category.

Key Words: Homework, Perception, Gifted

Giriş

Bilgiye sahip olma yolu olarak görülen eğitimin, nitelikli ürünler ortaya koyabilmesi için planlı ve programlı bir biçimde yapılması şarttır. Eğitim programının yalnızca okulda değil, aynı zamanda okul dışında da planlanmış öğrenme yaşantıları düzenineğin sağlanması gerekir (Demirel, 2000, s. 14). Çünkü okulda öğrenilen bilgilerin birçoğunun tekrar edilmediği takdirde unutulduğu maalesef acı bir gerçektir. Böyle bir durumla karşılaşma oranını azaltmak için, okulda öğrenilenler dışında çeşitli etkinliklerin yapılması gerekmektedir. Okulda öğrenilen bilgi ve yaşantıların kalıcılığını sağlamak, bu bilgi ve yaşantıları genişletmek amacıyla öğretmenler tarafından öğrencilere ev ödevleri verilmektedir (Atlı, 2002). Öğrencilerin bazen ev ödevleri bazen de okul ödevleri aracılığıyla ders dışı zamanlarda çalıştırılması, eğitimin hemen hemen her kademesinde görülmektedir (İlgar, 2005).

Eğitimin temel amaçlarından biri bilgiyi doğrudan aktarmak yerine öğrencinin bilgiye nasıl ulaşabileceğini öğretmektir. Bilgi edinme becerisi bir kez kazanıldığında hayat boyunca kullanılabilir. Sınıf dışı bir etkinlik olan ödev yapma bu becerileri kazandırmada oldukça etkilidir (Coşkun Keskin ve Özer, 2016).

Literatürde ödev ile ilgili karşımıza çıkan birkaç tanıma bakalım. Bunlardan ilki, okulda yürütülen öğrenme etkinliklerinin pekiştirilmesi için genellikle okulun dışında tamamlanmak üzere verilen ek çalışmalar şeklinde tanımlamaktadır (Turanlı, 2007). Bir başka tanıma göre ise ödev, öğrencilerin ders dışı zamanlarda bireysel ya da grup olarak yaptıkları, bilimsel düşünmeyi, problem çözmeyi ve bilgi kaynaklarına ulaşmayı sağlamak amacıyla yapılan çalışmalardır (Şahin ve Altınay, 2008). Ayrıca, öğrencilere okulda öğrendiklerini evde tekrar etmeleri ve eksik kalan tarafları tamamlayabilmeleri için verilen ek çalışmalar şeklinde de tanımlandığı görülmektedir (Sarıgöz, 2011).

Günümüzdeki eğitim anlayışı, öğrenciyi merkeze alır ve öğrenme sürecine aktif bir şekilde katılımını sağlar. Eğitimciler, bu katılımı gerçekleştirebilmek için ev ödevi yöntemini çok sık kullanırlar (Cahit ve Doğan, 2009, s. 219). Ev ödevi öğrencilerin öğrenmelerini destekleme amacı

güder (Kaplan, 2018; Sarıgöz, 2011). Benzer düşünceye sahip olan Küçükahmet (2002, s. 43) ödev kavramını, ister evde ister okulda hazırlansın öğrencilerin çalışma alışkanlıklarının ne ölçüde iyi olduğunu gösteren, öğrendiklerini pekiştiren materyaller olarak görmektedir. Ödevler, genellikle planlı çalışma, sorumluluk, bilgi ve beceri kazandırabilme gibi bazı davranışları öğrencide oluşturabilmek için de verilir (Sarıgöz, 2011). Bunların yanı sıra ödev, öğrencilerin sevecek yapması, onlarda çalışma ve başarıma isteği ve heyecanı yaratması bakımından da önemlidir (Orta Okul ve Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik, 1989).

Ödevler öğretmen, öğrenci ve aile arasında çok önemli bir bağ oluşturur. Aileye okuldaki çalışmalarını tanıma, çocuklarının öğrenmesini yakından izleme ve onları destekleme fırsatı vermektedir. Araştırmalar, okul başarısında aile desteğinin belirleyici bir etken olduğunu göstermektedir. Aile ile okulun işbirliği yapması çocukların okul başarısını üst düzeyde artırmaktadır. Bu nedenle ödevler aracılığıyla aile ve okul arasında bağ kurmaya ve işbirliği yapılmasına dikkat edilmesi gerekir (Güneş, 2014).

Ödev ile ilgili yukarıda bahsedilen olumlu durumların oluşabilmesi için bazı noktalara dikkat etmek gerekir. Ev ödevleri öğrencilerin ilgi ve yetenekleri dikkate alınarak verilmediğinde, ödevin amacı açıklanmadığında ve öğretmene teslim edildikten sonra içeriği hakkında değerlendirme yapılmadığında öğrenci, ödevini başkasına yaptırma ve başkasından alıntılar yapmaya yönelmektedir (Dinçer ve Ulutaş, 2003). Ayrıca çocuklara hitap etmeyen ödevler, verildiğinde çocuklarda sıkılma duygusu oluşturmakta ve genelde yapılmadan geri getirilmektedir (Yıldırım, 2008). Öğrencilere verilen bu tür ödevler, öğrencilerde zamanla isteksizlik meydana getirecektir. Bunların önlenmesi adına, öğrencilerin kendi ilgi ve yeteneklerine uygun, bilgiye kendi yöntemleriyle ulaşmasını sağlayan, düşünme becerilerini harekete geçiren ve sorumluluk duygusunu geliştiren ödevler verilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır (Özer ve Öcal, 2012).

Metafor; bir olayın oluşumu, işleyişi konusunda düşüncelerimizi yönlendiren kontrol eden zihinsel araçlardır (Saban, 2004). Perry ve Cooper (2001)'e göre metafor; bir nesneyi daha anlaşılır yapabilmek için bilinen başka bir nesnenin benzerliklerine atıf yaparak daha iyi anlaşılmasını sağlayan araçlardır. Clarken (1997)'e göre metafor karşılaştırmadır. Lakoff ve Johnson (2005)'e göre ise metafor, ayrıntılı soyut kavramlar geliştirmemize imkan veren yapılardır. Bu tanımlardan yola çıkarak kavram dünyamızın metaforlarla şekillendiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Birçok kavram arasında ilişki kuran birey bu sayede yaratıcılığını da geliştirebilecektir. Arslan ve Bayrakçı (2006)'a göre de metaforlar yaratıcı ve keşfedici öğrenme için kullanılabilir araçlardır. Öğretim alanında öğrenme motivasyonunu artırmada, yaratıcı düşünceyi geliştirmede ve öğretmenin öğretim sürecini yönlendirmede metaforlardan yararlanılabilir.

Ödev konusunda farklı katılımcı grupları ile birlikte yapılmış birçok araştırmaya rastlanılmıştır. Bu araştırmaların bazıları ödevlerle ilgili öğrenci görüşlerini (Benli ve Sarıkaya, 2013; Deveci, Önder ve Çepni, 2013; Ekici ve Akdeniz, 2018; Gedik, Altıntaş ve Kaya, 2011; Gedik ve Orhan; 2013; Özer ve Öcal, 2013; Sarıgöz, 2011; Şeref ve Varışoğlu, 2015), bazıları veli görüşlerini (Coşkun Keskin ve Özer, 2016; Duru ve Çöğmen, 2017), bazıları ise öğretmen görüşlerini (Deveci ve Önder, 2014; Turanlı, 2007) yansıttığı görülmüştür. Fakat bu araştırmalar incelendiğinde Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin ödev kavramıyla ilgili metaforik algılarının belirlendiği herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bundan dolayı bu araştırmanın sonuçlarının literatüre farklı ve değerli bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca yapılan bazı araştırmalarda, ödev kavramı bazı öğrencilerin derse karşı motivasyonu artırırken ya da öğrencilerin ödev kavramına olumlu bakmasını sağlarken (Benli ve Sarıkaya, 2012; Deveci ve Önder, 2014; Duru ve Çöğmen, 2017) bazı öğrencilerin de motivasyonunu azaltmakta

ya da öğrencilerin ödev kavramına olumsuz bakmasına neden (Benli ve Sarıkaya,2012; Duru ve Çoğmen, 2017) olmaktadır. Özel yetenekli öğrencilere verilen eğitimin kalitesinin artırılabilmesi için bu öğrencilerin ödev kavramına nasıl anlamlar yüklediklerinin ortaya konulmasının da önemli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma deseni olan “olgubilim” kullanılmıştır. Olgu bilim derinlemesine bir anlayışa sahip olamadığımız ancak farkında olduğumuz olgulara odaklanır. Bu açıdan olgu bilim, anlamını tam kavrayamadığımız ancak bizlere çok da yabancı olmayan olguları araştırmak için uygun bir zemin hazırlar (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.72).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim öğretim döneminde Tokat Bilim ve Sanat Merkezinde öğrenim gören 18 erkek (%45), 22 kız (%55) toplam 40 öğrenci oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Bu araştırma nitel bir çalışma olduğundan veri toplama aracı olarak görüşme tekniğinin uygun olacağına karar verilmiştir. Bu amaçla 10 adet soru hazırlanmış ve bu soruların araştırma amacına uygun olup olmadığını ve anlaşılabilirliğini test etmek amacıyla 5 öğrenci üzerinde pilot uygulama yapılarak amaca hizmet etmeyen sorular çıkarılarak veya değiştirilerek uygulamaya geçilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda özel yetenekli öğrencilerin “ödev” algılarını ölçmek amacıyla 6 adet soru yöneltilmiş ve görüşmeler birebir yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğrencilere yöneltilen sorular: “Ödev.....gibidir. Çünkü: .....” şeklinde hazırlanmıştır ve öğrencilerden “ödev” kavramını hayvana, bitkiye, herhangi bir şekle, herhangi bir doğa olayına, cansız bir nesneye ve herhangi bir spora benzetmeleri istenmiştir. Görüşmeye geçilmeden her bir öğrenciye görüşmenin amacı ve nasıl yapılacağı anlatılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda her bir öğrenci için “ÖY” kodu ve numarası kullanılmıştır. Görüşmeler sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde öğrencilere isimleriyle hitap edilmiş, analiz ve raporlaştırma aşamasında her öğrenci için kod ve numaraları kullanılmıştır. Öğrencilere yarı yapılandırılmış görüşme formunu doldurmaları için 30 dk. süre verilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşme formlarıyla elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veriler 4 aşamada analiz edilmiştir: 1-İsmlendirme aşaması, 2- tasnif etme, 3- kategorileştirme, 4- geçerlik ve güvenilirlik sağlama aşamaları.

1. İsmlendirme çalışması. Bu aşamada öğrencilerin geliştirdiği metaforlar geçici olarak alfabetik sırayla listelendi. Anlamsız ya da anlam açıklığı olmayan metaforlar belirlenerek ayrıldı.

2. Tasnif etme aşaması. Bu aşamada geliştirilen her metafor konusu, kaynağı ve kaynak ve konusu bakımından tekrar tekrar incelendi. Bu aşamada 60 adet geçerli metafor geliştirildiği tespit edildi.

3. Kategorileştirme aşaması. Öğrenciler tarafından geliştirilen metaforlar ödev kavramı ilişkin özellikleri ve benzerlikleri açısından tekrar analiz ederek gruplandırılmıştır. Bu gruplandırma sonucunda 5 farklı kategori oluşturulmuştur.

4. Geçerlik ve güvenilirlik aşaması. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla oluşturulan ...adet kategorinin geliştirilen metaforları temsil edip etmediğini tespit etmek

amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Baş vurulan uzmanların seçiminde daha önce metafor konusunda yayınlanmış makalesi olması kriterine dikkat edilmiştir ve 2 uzmandan görüş alınmıştır. Uzmanlara metafor listesi ve kategori listesi bir formda verilerek metaforlarla kategorileri eşleştirmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri alındıktan sonra görüş birliği ve görüş ayrılığı olan metaforların sayıları belirlendi. Miles ve Huberman'ın geliştirmiş olduğu formül (Güvenirlilik=görüş birliği (51)/görüş birliği (51)+görüş ayrılığı (9) kullanıldı. % .85 düzeyinde güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bulgular

Özel Yetenekli Öğrencilerin “Ödev” Kavramına İlişkin Metaforları

Özel Yetenekli öğrencilerin “ödev” kavramına ilişkin toplamda 60 adet metafor geliştirdikleri görülmüştür. Özel yetenekli öğrencilerin “ödev” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların frekans ve yüzde değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. *Özel Yetenekli Öğrencilerin “Ödev” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar, Frekans ve Yüzde Değerleri*

Metafor Sırası	Metaforlar	Frekans	Metafor Yüzdeleri
1	Deprem	8	8
2	Futbol	8	8
3	Gül	5	5
4	Sel	5	5
5	Kitap	4	4
6	Çığ	4	4
7	Zürafa	3	3
8	Koşu	3	3
9	Ay çiçeği	2	2
10	Gökkuşığı	2	2
11	Satranç	2	2
12	Oyuncak	2	2
13	Yangın	2	2
14	Halter	2	2
15	Basketbol	2	2
16	Yüzme	2	2
17	Acı biber	1	1
18	Ağaç	1	1
19	Altıgen	1	1
20	Arı	1	1
21	Aslan	1	1

22	Baklava	1	1
23	Bambu	1	1
24	Baykuş	1	1
25	Bilek Sporu	1	1
26	Çıta	1	1
27	Çiçek	1	1
28	Daire	1	1
29	Dikdörtgen	1	1
30	Domates	1	1
31	Elma	1	1
32	Hesap makinesi	1	1
33	Hindiba	1	1
34	Hortum	1	1
35	İğne	1	1
36	Jimnastik	1	1
37	Kalem	1	1
38	Kaplan	1	1
39	Kaplumbağa	1	1
40	Kare	1	1
41	Karga	1	1
42	Karınca	1	1
43	Kedi	1	1
44	Köpek	1	1
45	Köpek balığı	1	1
46	Küp	1	1
47	Lamba	1	1
48	Mandalina	1	1
49	Menekşe	1	1
50	Meyve sebze	1	1
51	Pitbull	1	1
52	Silgi	1	1
53	Tembel hayvan	1	1
54	Tırtıl	1	1
55	Tsunami	1	1

56	Üçgen	1	1
57	Yanardağ	1	1
58	Yıldız	1	1
59	Yuvarlak	1	1
60	Yüzgen	1	1
Toplam		100	100

Özel Yetenekli Öğrencilerin “Ödev” Kavramına İlişkin Metaforlar Kategorileri

Özel yetenekli öğrencilerin “ödev” kavramına ilişkin geliştirmiş oldukları metaforlar5 kategoride toplanmıştır. Oluşturulan metafor kategorileri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Özel Yetenekli Öğrencilerin “Ödev” Kavramına İlişkin Oluşturulan Kategoriler, Metaforlar, Frekans ve Yüzdeleri

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Sayısı	Frekans	Yüzde
Geliştirici Olarak Ödev	Futbol (8), Gül (5), Kitap (4), Ay çiçeği (2), Oyuncak (2), Çiçek (1), Bileksporu (1), Kaplan (1), Aslan (1), Hindiba (1) Bambu (1), Üçgen (1), Silgi (1), Jimnastik (1), Karınca (1), Altıgen (1)	16	32	%32
Gereksiz Olarak Ödev	Yangın (2), Kedi (1), Dikdörtgen (1), Kaplumbağa (1), Tembel hayvan (1), Köpek balığı (1), Pitbull (1), Yuvarlak (1), Kare (1)	9	10	%10
Sıkıcı Olarak Ödev	Gökkuşuğu (2), Satranç (2), Karga (1), Baykuş (1), Menekşe (1), Mandalina (1), Elma (1), Küp (1), Yıldız (1), Tırtıl (1), Kalem (1), Hesap makinesi (1)	12	14	%14
Zor Olarak Ödev	Sel (5), Çığ (4), Zürafa (3), Koşu (3), Halter (2), Basketbol (2), Yüzme (2), Hortum (1), Köpek (1), Çıta (1), Acıbiber (1), Domates (1), Daire (1), Yanardağ (1), Yüzgen (1),	15	29	%29
Zorunluluk Olarak Ödev	Deprem(8), Arı (1), Meyve sebze (1), Ağaç (1), Tsunami (1), Lamba (1), İğne (1), Baklava(1)	8	15	%15
Toplam		60	100	%100

Ödev Kavramına İlişkin Kavramsal Kategoriler

Kategori 1: Geliştirici Olarak Ödev. Özel yetenekli öğrencilerin en fazla metafor geliştirdikleri bu kategoride ödev kavramı geliştirici olarak görülmektedir. Bu kategoride 16 adet metafor geliştirilmiş olduğu görüşmüştür. Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda verilmiştir.

“Ödev Futbol gibidir, çünkü futbol oynadıkça kaslarımız ödev yaptıkça zihnimiz gelişir.”

“Ödev gül gibidir, çünkü ödev yaptıkça gül gibi açılırız.”

“Ödev kitap gibidir, çünkü kitabı okudukça ödevi yaptıkça gelişiriz.”

“Ödev ay çiçeği gibidir, çünkü ayçiçeği güneşe döndükçe büyür bize ödev yaptıkça.”

Kategori 2: Gereksiz Olarak Ödev. Ödev kavramını faydasız, zaman kaybı olarak gören öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar gereksiz olarak ödev kategorisi altında toplanmıştır. Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda verilmiştir.

“Ödev yangın gibidir, çünkü ödev verildiğinde beynim yanıyor ve her şeyi unutuyorum.”

“Ödev yangın gibidir, çünkü ödev yapınca bütün oksijenimi alıp gidiyor.”

“Ödev kedi gibidir, çünkü bir evde kedi olsa da olur olmasa da olur.”

“Ödev dikdörtgen gibidir, çünkü bir köşesinden giderken dolaşır yine aynı köşeye geliriz değişen bir şey olmaz.”

Kategori 3: Sıkıcı Olarak Ödev. Ödev kavramını çok zaman alan, bitmek tükenmek bilmeyen olarak gören öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar sıkıcı olarak ödev kategorisi altında toplanmıştır. Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda verilmiştir.

“Ödev gökkuşağı gibidir, çünkü görürüz ama hiçbir zaman bitmez ve ulaşamayız.”

“Ödev satranç gibidir, çünkü çok zaman alır.”

“Ödev karga gibidir, çünkü karga çok yaşar bizde çok ödev yaparız.”

“Ödev mandalina gibidir, çünkü kabuğunu soyunca bir sürü ders çıkar.”

“Ödev yıldız gibidir, çünkü hem çoktur hem de bitmez.”

“Ödev tırtıl gibidir, çünkü ödev yaparken tırtıl gibi yavaş hareket ediyorum, hiç içimden yapmak gelmiyor.”

Kategori 4: Zor Olarak Ödev. Ödev kavramını yorucu, üstesinden gelmenin zor olduğu şeklinde niteleyen öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar, zor olarak ödev kategorisi altında toplanmıştır. Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda verilmiştir.

“Ödev sel gibidir, çünkü ödevler fazla geldiğinde sel gibi bizi boğar.”

“Ödev çığ gibidir, çünkü ödevler çığ gibi üstümüze yığılır.”

“Ödev zürafa gibidir, çünkü ödevler zürafa gibi uzayıp gidiyor ve çık çık bitmiyor.”

“Ödev koşu gibidir, çünkü ödev yaparken çok koşu yaparcasına yorulduğum için.”

“Ödev halter gibidir, çünkü ödevler kişiye göre verilmelidir halterdeki siklet farkları gibi yoksa altında kalırız.”

“Ödev hortum gibidir, çünkü ne zaman geleceğini bilmeyiz ve bizi mahveder.”

Kategori 5: Zorunluluk Olarak Ödev. Ödev kavramını gereklilik olarak ya da bazı olumsuz etkilerden kurtulmak için yapılması gereken eylem olarak nitelendiren öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar, zorunluluk olarak ödev kategorisi altında toplanmıştır. Bu kategoriye ait bazı metafor örnekleri aşağıda verilmiştir.

“Ödev deprem gibidir, çünkü ödevleri yapmazsak dersler yıkıcı etki yapar.”

“Ödev arı gibidir, çünkü ödev yapmak için arı gibi düzenli ve çalışkan olmalıyız.”

“Ödev meyve sebze gibidir, çünkü meyve sebze almadan yaşarsak vitaminsiz kalırız hasta oluruz ödev yapmazsak da başarısız oluruz.”

“Ödev ağaç gibidir, çünkü oksijen için ağaç nasıl gerekli ise derslerden geçmek için de ödev gereklidir.”

“Ödev tsunami gibidir, çünkü yapılmadığında yıkıcı etki yaratır.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, Tokat Bilim ve Sanat Merkezi 4.sınıf öğrencilerinin “ödev” kavramına ilişkin bakış açılarını metaforlar aracılığıyla ortaya koymak ve ödev kavramına ilişkin geliştirilen metaforları kavramsal kategoriler altında toplamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre Tokat Bilim ve Sanat Merkezinde öğrenim gören özel yetenekli öğrenciler “ödev” kavramına toplamda 100 adet metafor geliştirmişlerdir. Özel yetenekli öğrencilerin “ödev” kavramına ilişkin en çok geliştirdikleri metaforlar: *Deprem* (8 öğrenci), *Futbol* (8 öğrenci), *Gül* (5 öğrenci), *Sel* (5 öğrenci), *Kitap* (4 öğrenci), *Çığ* (3 öğrenci). Özel yetenekli öğrencilerin “ödev” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar 5 kategori altında toplanmıştır. “Ödev” kavramını özel yetenekli öğrencilerin % 32’si Geliştirici, %29’u Zor, %15’i Zorunluluk, %14’ü Sıkıcı, %10’u Gereksiz olarak nitelendirmişlerdir. Kavramsal kategoriler incelendiğinde ödev kavramına ilişkin en çok metaforun “Geliştirici” kategorisi altında toplandığı görülmüştür.

Geliştirici kategorisinde toplam 16 metafor belirtilmiştir. Özel yetenekli öğrencilerin ödevi, zihinsel bir gelişim aracı olarak gördüğü söylenebilir. Öğrenciler, ödevleri kendileri için yararlı (Aydın, 2011; Özer ve Öcal, 2012) görmektedirler. Öğrencilerin öğrenmelerini pekiştirdiği (Aladağ ve Doğu, 2009; Kapıkıran ve Kıran, 1999; Ok, 2018; Sarıgöz, 2011) ve günlük hayatlarında işlerine yaradığı söylenebilir. Bu gibi geliştirici durumlar, öğrencilerin motivasyonlarında da artış (Hizmetçi, 2007; İflazoğlu Saban ve Arslanhan, 2015; Sarıgöz, 2011) sağlamaktadır. Kavramsal kategoriler içerisinde en çok metaforun “Geliştirici” kategorisi altında toplanması, özel yetenekli öğrencilerin ödevle ilgili genel anlamda olumlu görüş belirttiklerini (Şeref ve Varışoğlu, 2015; Yeşilyurt, 2006) göstermektedir. Bu olumlu görüşün devam etmesi hatta daha da artması göz önünde bulundurularak ödevlerin verilmesine devam edilmesi gerektiği söylenebilir. Atlı (2012), ilköğretim 4. sınıflarla yaptığı araştırma sonucunda ev ödevi uygulamalarına ek olarak ev ödevi verilen ve verilmeyen gruplar arasında kavram ve akademik başarılarında anlamlı bir fark bulunduğunu belirtmiştir. Deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine göre kavram ve akademik başarı daha yüksek çıkmıştır. Yapılan araştırmanın sonucu ile bu araştırmanın

sonucunun paralellik gösterdiği söylenebilir. Çünkü özel yetenekli öğrencilerin ödev ile ilgili geliştireciden kast ettikleri durum, bu olabilir.

Özel yetenekli öğrenciler, ikinci sırada ödevin zor olduğu algılarını belirtmişlerdir. Zor olarak gördükleri ödevlerle ilgili 15 metafor ifade etmişlerdir. Bu metaforların içerisinde en sık tekrar edilenler, “sel”, “çığ” ve “zürafa”dır. Öğrencilerin metaforlar ile ilgili açıklamalarından yola çıkarak, ödevlerin çok fazla verildiği görülmüştür. Özel yetenekli öğrenciler, fazlalığından dolayı ödevleri zor olarak nitelendirmiş olabilir. Ayrıca özel yetenekli öğrenciler, “halter” metaforu ile birlikte aynı ödevlerin tüm öğrencilere verildiğini ifade ederek, ödevlerin bazen kendilerine zor geldiğini belirtmişlerdir. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin ev ödevlerine yönelik tutumlarını araştıran Özer ve Öcal (2012), öğrencilerin ödevler konusunda yaşadıkları en büyük sıkıntıları, ev ödevlerinin zaman zaman seviyelerinin üzerinde olması ya da çok fazla miktarda verildiği sonucuna ulaşmıştır. Yapılan araştırmanın sonucu ile bu araştırmanın sonucunun benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin düzey üstü verilen ödevleri yapmaktan kaçındığını belirten Güneş (2014), bir nevi araştırmada çıkan bu sonuca dikkat çekmiştir. Benzer ifadeleri dile getiren Sarıgöz (2011) ise ödevlerin öğrencilerin seviyelerine uygun olarak verilmediğinde önemini yitireceğini söylemiştir. Öğrencilere verilen ödevlerin öğrenci seviyesine uygun olarak hazırlanması gerektiği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bunlara ilave olarak öğretmen ve ebeveynlerin beklentilerinin yüksek olması, hem ödev hem de genel anlamda özel yetenekli öğrencileri daha da zor bir duruma soktuğu söylenebilir. Bu da durumu zorlaştırmaktadır diyebiliriz.

Özel yetenekli öğrenciler, ödevi sıkıcı olarak görmüştür. Öğrenciler, sıkıcı olarak ödev kategorisinde toplam 12 metafor belirtmişlerdir. En çok “gökkuşağı” ve satranç” metaforları dile getirilmiştir. Öğrenciler, bu metaforlarla ödevlerin hiç bitmeyeceğini ve çok zaman aldığını açıklamışlardır. Bu açıklama, ödevlerin sıkıcı bir hale dönüştüğünü göstermektedir. İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin ev ödevleri ile ilgili görüşlerini açıklayan Duru ve Çoğmen (2017), öğrencilerin hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları ödevlerini duygusal nedenlere (sevme/sevmeme, sıkıcı) bağlamayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Bazı özel yetenekli öğrencilerin de ödev kavramına duygusal baktığı görülmektedir. Ok (2018) ise ilkokul öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmada bazı öğrencilerin ödev yapma konusunda çabuk sıkıldığını düşünmektedir. Bu sonuç da araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir. Fakat ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya dersinde verilen ev ödevleri ile ilgili görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan Aydın (2011), öğrencilerin ödevleri isteyerek ve severek yaptığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuçlar arasındaki bu farklılığın, öğrenciler arasındaki yaş farkı ile okul türünden kaynaklandığı söylenebilir. Araştırma kapsamından yol çıkarak, özel yetenekli öğrencilerin çok zamanını almayan, onların yapmaktan zevk alacağı ve sıkıcı olmayan ödevlerin hazırlanması gerekir. Özel yetenekli öğrencilere verilen ödevlere biraz daha dikkat etmek, onların ödev konusundaki algısını değiştirebilir. Ev ödevleri öğrencilerin çalışma alışkanlığını kazandıracak ölçüde az miktarda olması gerekmektedir (Kapıkıran ve Kıran, 1999).

Özel yetenekli öğrenciler, oluşturdukları metaforlar ile ödevi gereksiz olarak görmüşlerdir. Öğrenciler, gereksiz olarak ödev kategorisinde toplam 9 metafor belirtmiştir. Özel yetenekli öğrenciler, bu kategoride belirttikleri metaforlar ile ödevleri faydasız ve zaman kaybı olarak görmektedir. Şeref ve Varışoğlu (2015) yapmış olduğu araştırmada düşük sayıda da olsa bazı öğrencilerin, ödevlerin zaman kaybına sebep olacağından dolayı gereksiz olarak baktığını fark etmiştir. Yapılan araştırmanın sonuçlarıyla bu araştırmanın sonuçları paralellik göstermektedir. Özel yetenekli olan bu öğrencilere, hazırlanan ödevlerde değişiklik yapmak gerekebilir. Onları daha yakından tanımak şartıyla beklentilerine yönelik hazırlanacak ödevler, ödev kavramına olan algılarında farklılık oluşturabilir.

Ödevler, bazen bir gereklilik (Aydın, 2011; Özer ve Öcal, 2012) bazen de olumsuz bir durumdan kurtulma olarak görülebilir. Araştırmada işte tam da bu durumu açıklayan özel yetenekli öğrenciler, ödevi zorunluluk olarak görmüşlerdir. Zorunluluk kategorisinde toplam 8 metafor belirtmişlerdir. Bunların içerisinde en fazla frekansa sahip olan “depresyon” metaforu, olumsuz bir durumdan kurtulmayı izah etmektedir. Öğrenciler, ödevlerini yapmadığında öğretmen ve ebeveynlerinden dolayı bir sıkıntı yaşayacaklarını düşünmüş olabilirler. Öğrenciler, “meyve sebze” metaforunu açıklarken meyve ve sebzesiz kaldığında hasta; ödevsiz kaldıklarında ise başarısız olacaklarını dile getirmiştir. Buradan hareketle öğrenciler ödevlerini yapmadıklarında akademik anlamda oluşabilecek bir kayıp, onları zor bir durumu sokabilir. Bu zor durum, akranlarından geride kalma ya da ebeveyn baskısı olarak karşılına çıkabilir. Gedik, Altıntaş ve Kaya'nın (2011) yapmış oldukları araştırmada öğrenciler, ev ödevlerin sınavlara yönelik olması gerektiğini belirtmiştir. Bu durum, özel yetenekli öğrencilerin akademik anlamdaki çekincelerinden doğan zorunlulukla örtüşmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına genel olarak bakacak olursak, özel yetenekli öğrencilerin ödev kavramına ilişkin metaforik algılarının olumlu olduğu görülmektedir. Bu olumluluğu sağlayan metaforlar “Geliştirici” ve “Zorunluluk” olarak ödev kategorilerinden kaynaklanmaktadır. Bu kategorilerde belirtilen metaforlar, ödevlerin geliştirici özelliğinin olması ve ödevleri yapmadıklarında olumsuz durumların oluşabilme ihtimali genel anlamda ödevlere olumlu görüş olarak yansımaktadır. Buradan hareketle özel yetenekli öğrenciler için ödevin önemli olduğu söylenebilir. Ödev verilmeye devam edilmelidir. “Sıkıcı”, “Gereksiz” ve “Zor” kategorilerinde belirttikleri metafor ile metaforlara ait düşünceler de dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda öğretmenler tarafından gerekli görülen düzenlemeler yapılmalıdır.

Araştırma sonuçları sınıf öğretmenleri tarafından dikkate alındığında özel yetenekli öğrenciler için ödevlerin daha etkili olacağı düşünülmektedir. Ödevlere yüklenen anlamların nedenlerinden hareket edilerek verilecek ödevler, öğrencilerin motivasyonu artırarak ödevlerden beklenen başarıyı beraberinde getireceği düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, öğretim programlarının hazırlanmasında, öğretim süreçlerinin tasarımları aşamalarında ele alınarak “ödev” kavramına ilişkin bir bakış açısı kazandırılabilir.

Literatür taraması sonucunda özel yetenekli öğrenciler ile bu konuda yapılan herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu bir eksiklik olarak görülebilir. Bu tür araştırmaların diğer Bilim ve Sanat Merkezleri'nde yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Aladağ, C. ve Doğu, S. (2009). “Fen ve Teknoloji dersinde verilen ödevlerin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 15-23.
- Arslan, M. M. ve Bayrakçı, M. (2006). “Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi”. *Milli Eğitim*, 35(171), 100-108.
- Atlı, S. (2012). *4. Sınıf Fen ve Teknoloji dersinde ev ödevlerinin öğrencilerin kavram öğrenme düzeylerine, akademik başarılarına ve ev ödevlerine yönelik tutumlarına etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Aydın, F. (2011). “Coğrafya dersinde verilen ev ödevlerine ilişkin öğrenci görüşleri”. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 27-41.
- Benli, E. ve Sarıkaya, M. (2013). “Fen ve Teknoloji dersinde verilen ödevlere yönelik ilköğretim II. kademe öğrencilerinin sınıf düzeyleri ve cinsiyete göre görüşlerinin değerlendirilmesi”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 489-502.

- Cahit, Y. ve Doğan, S. (2009). "Fen ve Teknoloji dersinde ev ödevi performansını arttırmaya yönelik bir eylem araştırması". *Çankaya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 12, 221-238.
- Clarke, R. H. (1997). "Five metaphors for educators". *Paper Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association*, 24-28 March, Chicago.
- Coşkun Keskin, S. ve Özer, Ü. (2016). "Velilere Göre araştırmaya dayalı ödev anlayışı". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 1491-1512.
- Demirel, Ö. (2000). *Planlamadan değerlendirmeye öğretme sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Deveci, İ., Önder, İ. ve Çepni, S. (2013). "Parents' Views regarding home works given in science courses". *Journal of Baltic Science Education*, 12(4), 496-509.
- Deveci, İ. ve Çepni, İ. (2014). "Fen ve Teknoloji dersinde verilen ödevlere yönelik öğretmen görüşleri". *Elementary Education Online*, 13(1), 33-47.
- Duru, S. ve Çoğmen, S. (2017). "İlkokul ve ortaokul öğrencileri ile verilen ev ödevlerine yönelik görüşleri". *Elementary Education Online*, 16(1), 354-365.
- Ekici, G. ve Akdeniz, H. (2018). "Lise Öğrencilerinin "ödev" kavramına ilişkin metaforik algılarının incelenmesi". *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 135-162.
- Gedik, M. ve Orhan, S. (2013). "İlköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi ödevleri hakkındaki görüşleri". *Karadeniz Araştırmaları*, 38, 135-148.
- Gedik, N., Altıntaş, E. ve Kaya, H. (2011). "Fen ve Teknoloji dersinde verilen ev ödevleri hakkında öğrenci görüşleri". *Journal Of European Education*, 1(1), 6-13.
- Güneş, F. (2014). Eğitimde ödev tartışmaları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 1-25.
- Hizmetçi, S. (2007). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin ödev stilleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- İlgar, Ş. (2005). Ev ödevlerinin öğrenci eğitimi açısından eğitimi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 1(2005), 119-134.
- İflazoğlu, Saban, A. ve Arslanhan, Ş. (2015). "İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin öğrenme stilleri ile ödev stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 540-547.
- Kaplan, G. (2018). *Ortaokul Öğrencilerine verilen matematik ödevleri hakkında öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kapıkıran, Ş. ve Kıran, H. (1999). "Ev Ödevinin öğrencinin akademik başarısına etkisi". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 54-60.
- Küçükahmet, L. (2002). *Öğretimde planlama değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar hayat, anlam ve dil* (Çeviri: Gökhan Yavuz Demir). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Ok, M. (2018). *Öğretmen, Öğrenci ve velilerin ev ödevlerine yükledikleri anlamların incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Orta Okul ve Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik (1989). *T. C. Resmî Gazete*, 20336, 8 Kasım 1989.
- Özer, B. ve Öcal, S. (2012). "İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin ev ödevlerine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2012), 1-16.
- Sarıgöz, O. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin kimya derslerine verilen ev ödevleri hakkındaki düşüncelerinin değerlendirilmesi. *Electronic Journal Of Vocational Colleges*. Aralık, 80-87.
- Perry, C. ve Cooper, M. (2001). Metaphors are good mirrors: reflecting on change for teacher educators. *Reflective Practice*, 2(1), 41-52.

- Saban, A. (2004). "Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar". *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Şahin, Ç. ve Boyacı Altınay, Y. (2008). "İlköğretimde ev ödevlerine yönelik etüt çalışmaları: kavramsal bir analiz". *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 41-52.
- Şeref, İ. ve Varışoğlu, B. (2015). "İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi ödevleri hakkındaki görüşleri". *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 93-105.
- Turanlı, A. S. (2007). "Gerçek bir ikilem: ödev vermek ya da vermemek?". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2007), 136-154.
- Yeşilyurt, S. (2006). "Lise öğrencilerinin Biyoloji derslerinde verilen ev ödevlerine karşı tutumları üzerine bir çalışma". *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 37-53.
- Yıldırım, H. (2008, 15 Kasım). Ev ödevi nedir ne değildir?. *Akşam Gazetesi*, s. 12.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.